JUNI 2022 HERINRICHTING STADHUIS GOUDA

Eigenzinnig samenleven in Gouda

studio louter

Briefing

Het iconische Stadhuis Gouda is beschikbaar voor een herinrichting na het vertrek van Teka Groep. Het vrijstaande gebouw, midden op de Markt belooft wat wanneer je de buitenkant ziet. De nieuwe inrichting moet die belofte binnen gaan waarmaken: het moet een locatie worden voor alle Gouwenaren om te ontmoeten, inspireren en te vieren. Het is de ideale locatie om het verhaal van Gouda te vertellen.

Studio Louter is benaderd om een concept te ontwikkelen voor het pand, dat de drie functies en de Gouwenaars met elkaar verbindt. Tijdens de snelkookpansessie van 7 maart jongstleden hebben we gezamenlijk antwoorden geformuleerd op de vijf journalistieke W-vragen: wie, wat, waar, wanneer en waarom om zo tot een overkoepelend concept te kunnen komen.

Analyse Snelkookpan

Voor de Gouwenaar en de toerist

Tijdens de SKP-sessie kwam naar voren dat de nieuwe invulling van het stadhuis een breed scala aan doelgroepen moet gaan bedienen:

Aan de ene kant is er de nationale toerist, die vaak in de vakantieparken rondom Gouda verblijft en een bezoek aan de stad brengt. Daarnaast is er de internationale toerist die Gouda goed weet te vinden als alternatief voor hectische steden zoals Amsterdam. De nieuwe invulling moet beide doelgroepen iets bieden.

Aan de andere kant moet het stadhuis natuurlijk voor de Gouwenaar worden. Er valt echter niet te spreken over ‘dé Gouwenaar’. De stad is divers en daarmee (de wensen van) de Gouwenaren ook. De nieuwe invulling moet dan ook jong en oud aanspreken. Daarnaast biedt het stadhuis de kans om schoolklassen en jongeren te verwelkomen.

Hoe zorg je ervoor dat al deze doelgroepen worden bediend in één gebouw?

Het Stadhuis als middelpunt van de stad

Het prachtige stadhuis staat midden op de markt in het hart van Gouda. De nieuwe invulling moet de Gouwenaar het stadhuis in het hart doen laten sluiten en voor verbinding te zorgen.

Het centrum van de stad is nu nog een opzichzelfstaand ‘eiland’, met daaromheen de verschillende woonwijken. Er werd uitgesproken dat het stadhuis wijk en centrum moet verbinden. Door een bruisende plek te ontwikkelen, waar elke Gouwenaar welkom is, zich thuis voelt en deelgenoot is van de samenleving.

Het stadhuis moet daarnaast het middelpunt van de cultuurhistorische as worden, die de verschillende cultuurhistorische locaties in Gouda aan elkaar gaat verbinden. (De Waag, Museum Gouda en de Sint Janskerk.)

Hoe zorg je ervoor dat het stadhuis het middelpunt van de samenleving wordt?

Voor ieder wat wils

In de houtkoolschets zijn drie functies omschreven die tijdens de SKP-sessie werden onderstreept:

- **Vieren**: het stadhuis moet plek bieden voor officiële ceremoniële bezoeken, plechtigheden en voornamelijk ruimte bieden voor bruiloften.
- **Inspireren**: in het stadhuis moet het verhaal van het stadhuis en van Gouda worden verteld. Daarnaast moet er met een verhalende route verbinding worden gelegd met de cultuurhistorische as.
- **Ontmoeten**: het stadhuis huist een horeca gelegenheid (exploitant) in de burgerhal. Ook moeten lokale ondernemers, verenigingen en initiatieven voor Gouda gebruik kunnen maken van werkplekken.

Studio Louter is in eerste instantie benaderd voor de functie ‘inspireren’ (met name de verhalende route), maar tijdens de SKP-sessie bleek dat de verschillende functies in elkaar over lopen.

Hoe verbindt je de drie functies vieren, inspireren en ontmoeten aan elkaar?

Eeuwenlang samenleven in Gouda

Het stadhuis was zowel letterlijk als figuurlijk het middelpunt van Gouda: van oudsher is het stadhuis de plek waar de bestuurders samen kwamen, waar recht werd gesproken en waar de bevolking bijeenkwam. Het stadhuis was een integraal onderdeel van de samenleving. Ook nu is het een plek waar de Gouwenaren samenleven: er wordt getrouwd, geproost en samengewerkt. Het stadhuis vertelt het verhaal van hoe men samenleeft in de stad en is daarmee een podium voor de samenleving.

Maar hoe leefde en leeft men samen in Gouda? Uit de SKP-sessie kwam naar voren dat de Gouwenaar een tikkeltje eigenzinniger was en is dan de gemiddelde Nederlander. Denk bijvoorbeeld aan de eigenzinnige vroedvrouw Anna van Hensbeek die lak had aan het stadsbestuur. Maar ook het feit dat er in Gouda al vanaf 1579 gewetensvrijheid gold en dat katholieke altaarstukken ‘gewoon’ in de protestante Sint-Jan mochten blijven .

Hoe kan het eigen karakter van Gouda een plek krijgen in het stadhuis?

Luister naar de ander

Al 750 jaar lang wordt er in Gouda samengeleefd door te luisteren naar elkaar. Het stadhuis illustreert dit prachtig: boven de ingang is de spreuk ‘Audite et Alteram Partem’ aangebracht, oftewel ‘luister ook naar de ander(e kant)’. Een verwijzing naar het feit dat hier recht werd gesproken en tekenend voor de ziel van het stadhuis.

Ook nu kan het stadhuis een plek zijn waar naar de samenleving wordt geluisterd: als verzamelpunt waar groepen elkaar ontmoeten, mensen samen komen en kennis maken met het verhaal van Gouda en van Gouwenaren.

Hoe kunnen we de quote boven de ingang van het stadhuis ook tot de ziel van de stad maken?

Concept

Eigenzinnig samenleven

Luister naar elkaar, het verleden, het heden en de toekomst in het middelpunt van Gouda en ontdek hoe we al eeuwenlang eigenzinnig samenleven.

Emotion Design

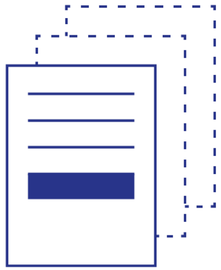

Feiten

Wat leer ik?

Al honderden jaren leven mensen in Gouda samen.

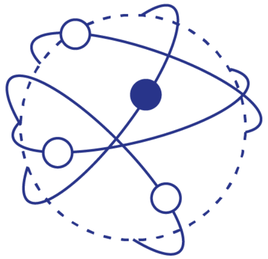

Betekenis

Waarom is dit belangrijk voor mij?

Door naar elkaar te luisteren en respect te hebben voor elkaars eigenzinnigheid kunnen verschillende groepen met elkaar samenleven.

Emotie

Welke emotie krijg ik daarbij?

Eigenzinnig.

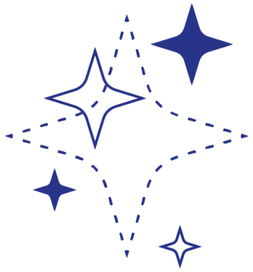

Hoe

Welke middelen vertellen mij dit verhaal?

Eigenzinnige luisterroute over samenleven in Gouda
/
Eigenzinnig gebouw over samenleven in Gouda.

Concept verbindt de functies

In de nieuwe invulling van het stadhuis ontdekt de bezoeker hoe men in Gouda al eeuwen samenleeft door naar elkaar te luisteren en elkaars eigenzinnigheid te respecteren.

Markante en eigenzinnige kunstinstallaties, inspirerende informatie en onconventionele ontmoetingen: het stadhuis barst bijna uit zijn voegen. In alle functies – ontmoeten, inspireren, vieren – van het gebouw komt het concept terug.

Zo wordt het stadhuis de plek waar de samenleving wordt gevonden en gemaakt.

LUISTER EN VERTEL
ONTMOETEN
LUISTER NAAR ELKAAR
LUISTER NAAR JE HART
VIEREN
AUDITE ET ALTERAM PARTEM *
* LUISTER NAAR DE ANDER(E KANT)
LUISTER EN BEWONDER
LUISTER NAAR DE STAD
INSPIREREN
LUISTER NAAR HET GEBOUW

Uitwerking

Ei·gen·zin·nig

Geneigd zijn eigen zin te volgen

AUDIOTOUR

Luister naar het gebouw: Goudse oortjes

Om de bezoeker te inspireren is een verhalende route door het gebouw gewenst. Om deze aan te laten sluiten op het concept ‘luister en leef eigenzinnig samen’ zou deze route verteld kunnen worden door het gebouw. Zo **luistert** de bezoeker naar verhalen over het gebouw, wat het gebouw voor de samenleving van Gouda betekent en over hoe men **eigenzinnig** samenleefde, samenleeft en zal samenleven. Daarnaast zou het een goede plek kunnen zijn om schoolklassen lessen burgerschapsvormgeving te geven aan de hand van deze verhalen.

Bekende Gouwenaren

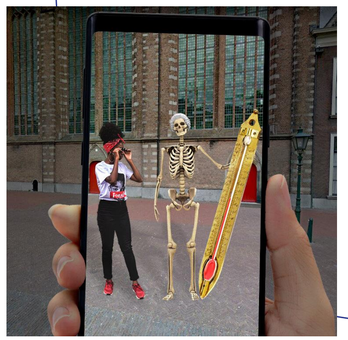

Vernieuwende technieken

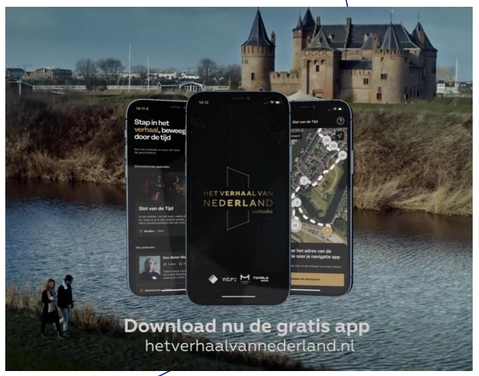

Thema’s voor toeristen

AUDIOTOUR

Luister naar de stad: Goudse oortjes spoor

De functie ‘inspireren’ is een verhalende route door de stad en langs de cultuurhistorische as van Gouda. Om deze aan te laten sluiten op het concept ‘luister en leef eigenzinnig samen’ zou bijvoorbeeld gebruik gemaakt kunnen worden van kunstzinnige Goudse oortjes, verspreid door de stad. Wie zijn oor te luisteren legt bij deze oren, **luistert** naar verhalen over Gouda en Gouwenaren.

Luister en bewonder: kunstzinnige installaties

Als laatste onderdeel van de functie ‘inspireren’ zouden inspirerende artistieke installaties in en rondom het gebouw geplaatst kunnen worden. Om deze aan te laten sluiten op het concept ‘luister en leef eigenzinnig samen’ is het nodig om deze installaties op de een of andere manier **eigenzinnig** te laten zijn. Zo zouden bijvoorbeeld (interactieve) glas in lood ramen ontwikkeld kunnen worden die een verhaal van Gouda of over een eigenzinnige Gouwenaar vertellen.

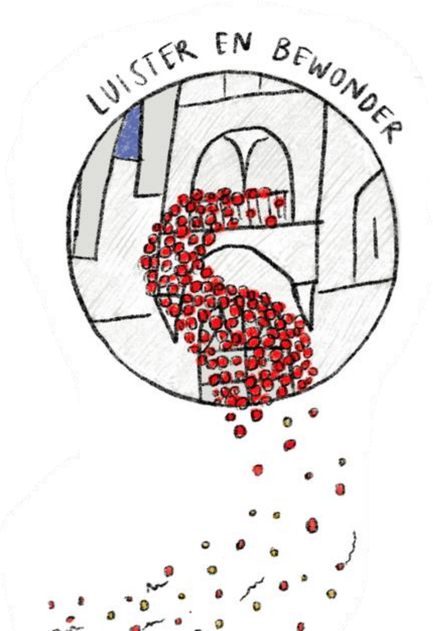

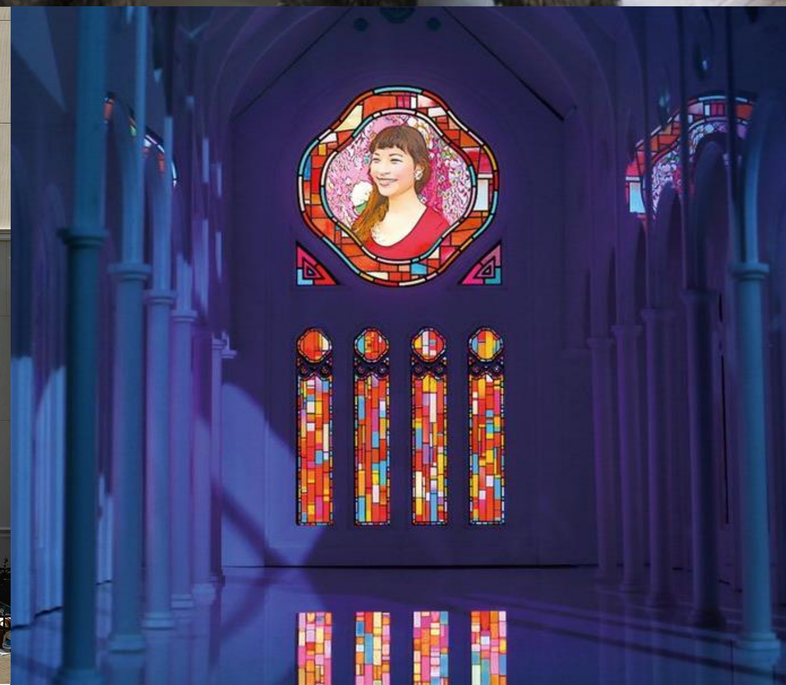

ONTMOETEN

Luister en vertel: werkplekken voor de stad

Als onderdeel van de functie ‘ontmoeten’ biedt het stadhuis werkplekken aan. Ook de werkplekken zijn onderdeel van het concept ‘luister en leef eigenzinnig samen. De werkplekken zouden ruimte kunnen bieden aan professionals, bedrijven en instanties die zich inzetten voor Gouda, zoals Stichting Gouda Schoon. Of aan groepen die verhalen over Gouda vertellen zoals de Historische Vereniging Die Goude, Goudse podcastmakers of toneelgroepen.

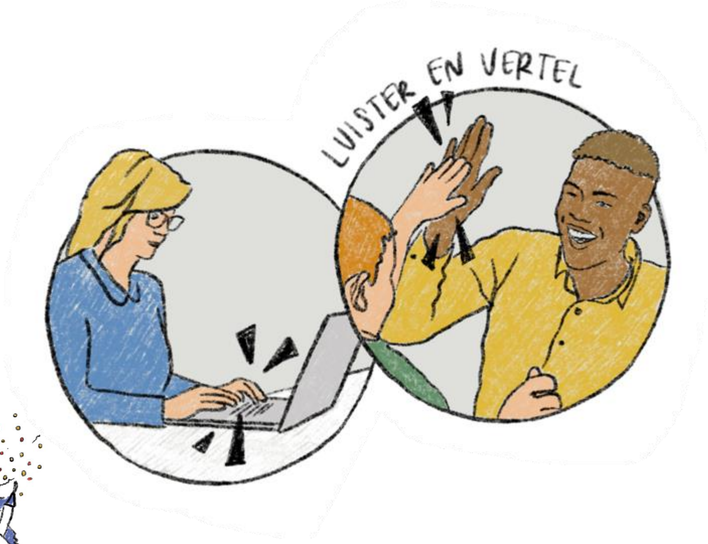

Luister naar elkaar: horeca in de burgerhal

Tevens als onderdeel van de functie ‘ontmoeten’ zal er een horecagelegenheid in de burgerhal worden gerealiseerd. Om ook deze ruimte aan te laten sluiten op het concept ‘luister en leef eigenzinnig samen’ zouden er **eigenzinnige** zitgelegenheden gecreëerd kunnen worden. Bijvoorbeeld door grote ronde tafels rondom de pilaren te plaatsen, die bezoekers aanmoedigen om naast vreemden te zitten en nieuwe mensen te ontmoeten. Ook zou de burgerhal ruimte kunnen bieden aan activiteiten waarbij **luisteren** en ontmoeten centraal staan. Bijvoorbeeld een gratis koffieochtend voor eenzame ouderen, een gesprekavond waar vreemden elkaar ontmoeten, of een lunch waarbij de bezoeker zelf mag bepalen wat men er voor over heeft.

VIEREN

Luister naar je hart: vier de liefde

Tot slot de functie ‘vieren’, waar het vooral van belang is dat de Gouwenaar kan trouwen in het stadhuis. Om deze activiteit aan te laten sluiten op het concept ‘luister en leef eigenzinnig samen’ zou de bezoeker daarnaast deelgenoot gemaakt kunnen worden van de vieringen die plaatsvinden in het stadhuis. Bijvoorbeeld door echtparen te vragen om hun geloften in te spreken die bezoekers op hun beurt kunnen beluisteren door luisterhoorntjes te plaatsen in of rondom het wandtapijt in de trouwzaal. Zo zou men kunnen **luisteren** naar hoe deze echtparen willen **samenleven.**

Voorlopige visitor journey

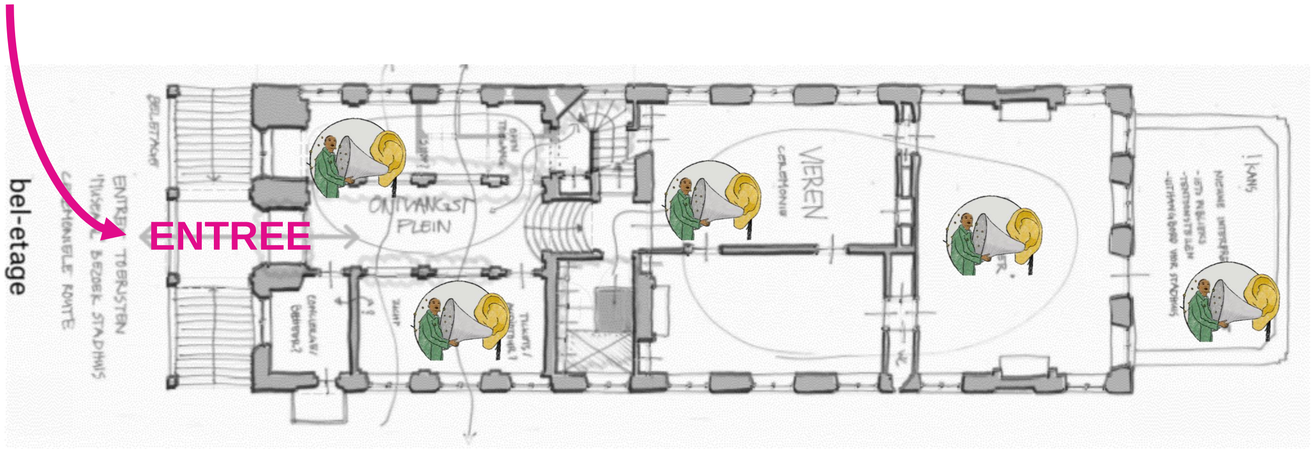

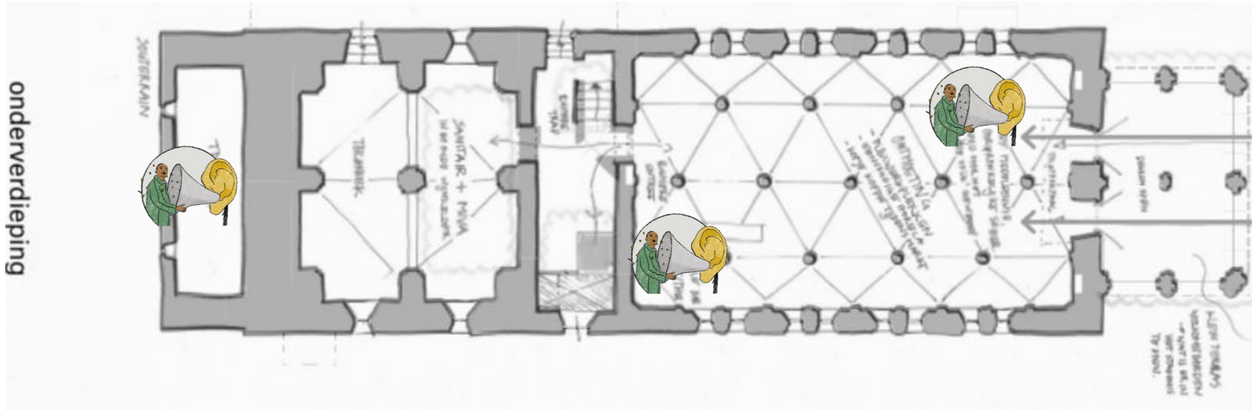

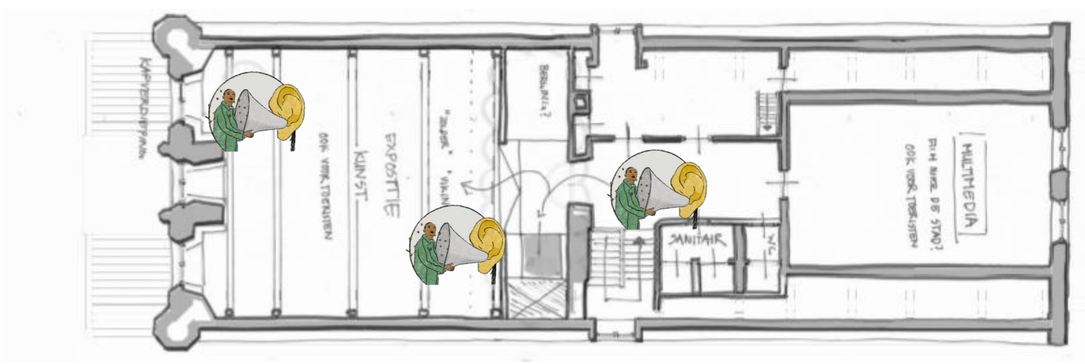

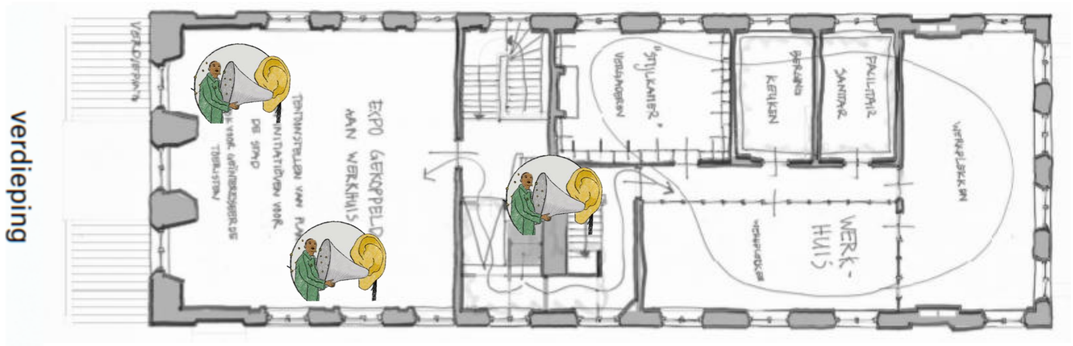

INSPIREREN 1

- De bezoeker komt binnen via het bordes en koopt in het entreegebied een toegangskaartje.
- Bij het toegangskaartje hoort een audiotour. Deze tour kan worden gedownload op een eigen device of een device wordt uitgereikt.
- De bezoeker mag vervolgens het gebouw in en door de verschillende ruimtes dwalen. Een duidelijke symbool –het Goudse oortje – maakt duidelijk dat er verhalen te vinden zijn over het eigenzinnige Gouda en haar stadhuis.
- Als je een werkabonnement hebt mag je gratis naar binnen. Ook kinderen tot 17 jaar zijn gratis.

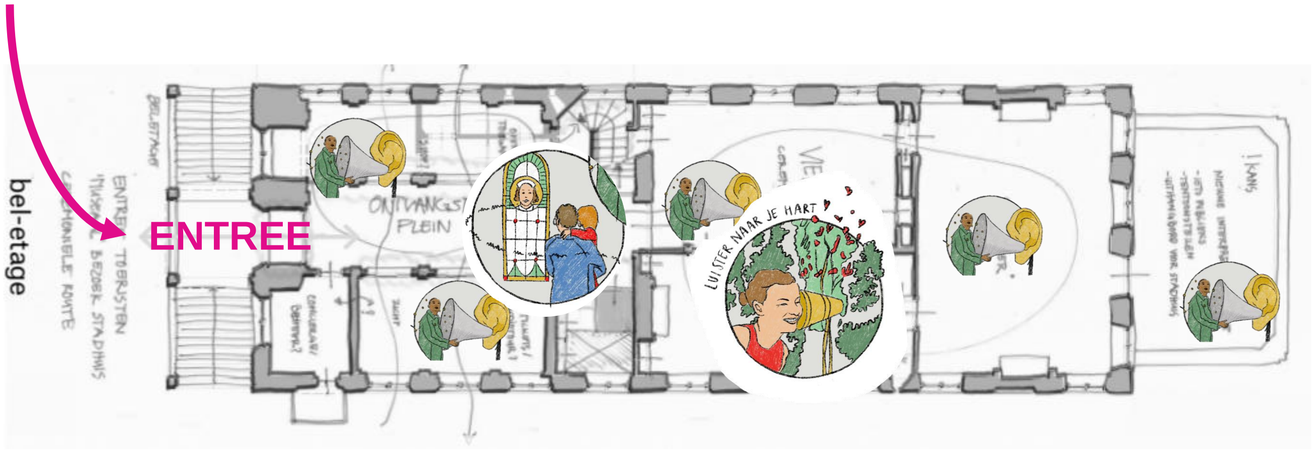

bel-etage

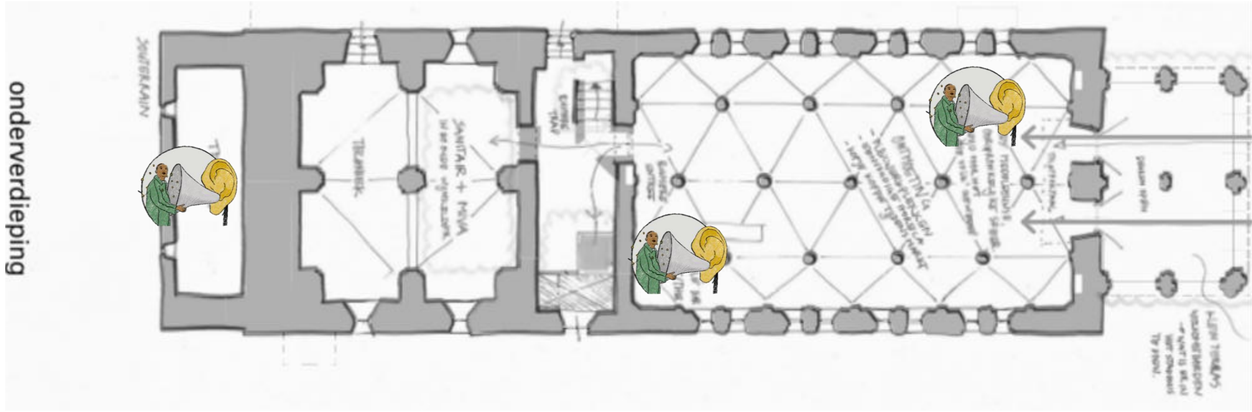

onderverdieping

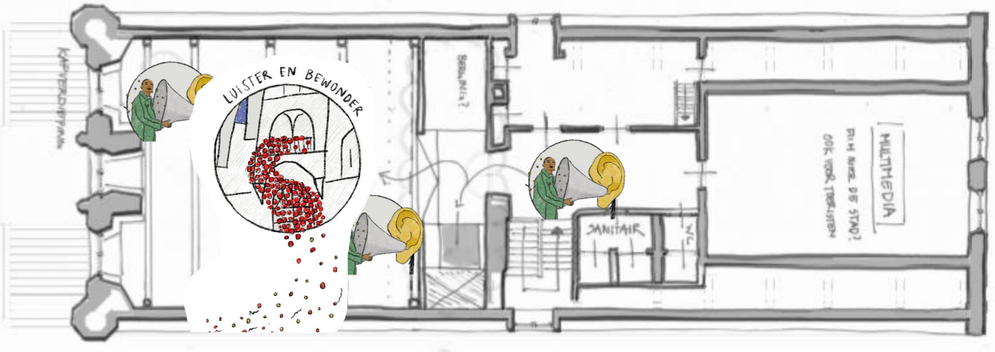

zolder

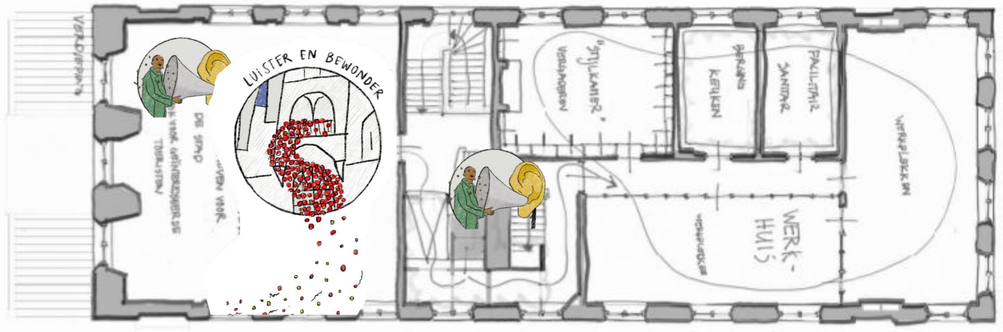

verdieping

INSPIREREN 2

- Tijdens de dwaaltocht door het gebouw komt de bezoeker op een aantal plekken grote tot de verbeelding sprekende installaties tegen. Soms zijn in of rond deze installaties ook originele objecten te zien.
- De installaties zijn zo vormgegeven dat ze ook te gebruiken zijn voor andere activiteiten. Zo kun je bijvoorbeeld vergaderen aan een tafel die ook onderdeel is van een installatie.
- De audiotour kun je ook gebruiken bij de installaties. Én de tour neemt je mee naar buiten, naar de andere plekken op de culturele as van Gouda, buiten en binnen in Waag, Kerk en Museum

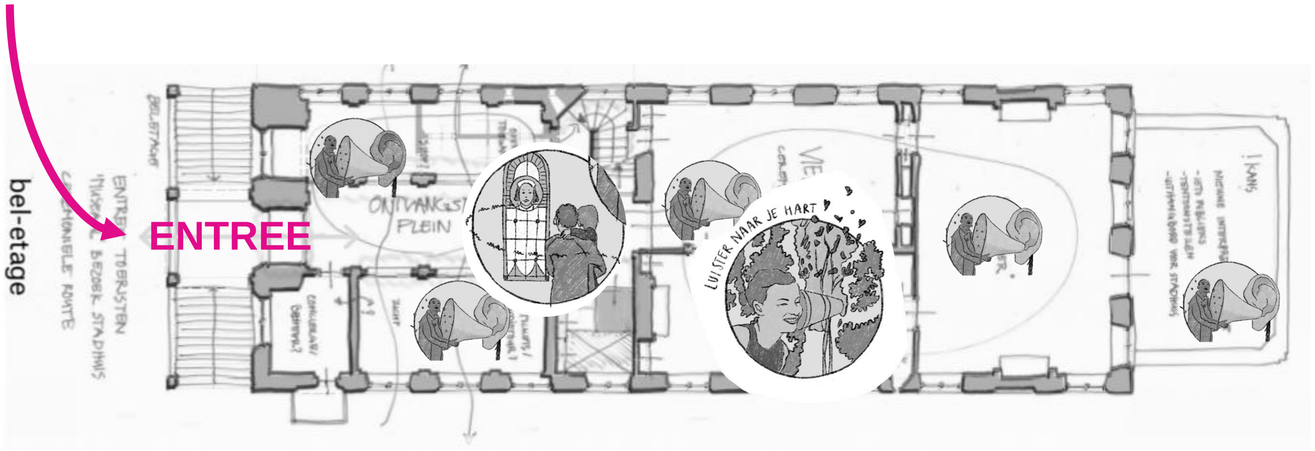

bel-etage

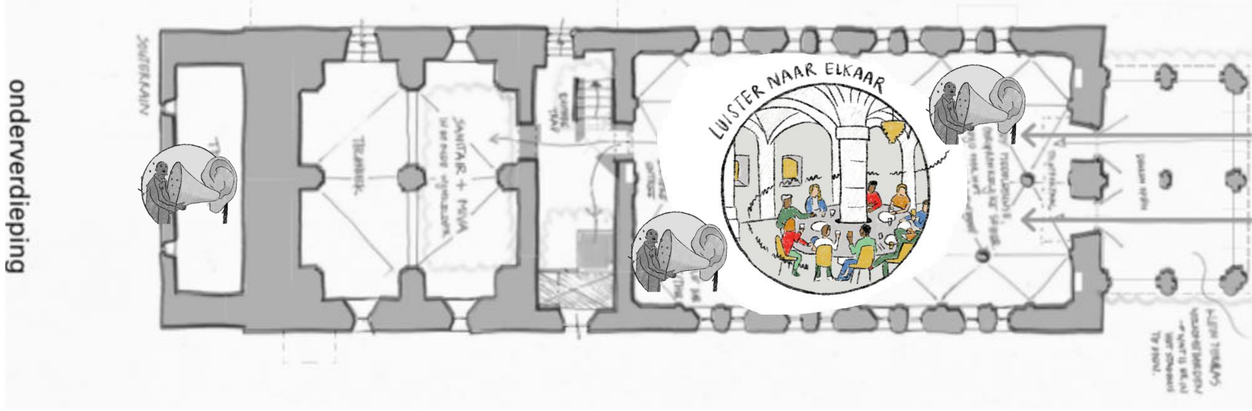

onderverdieping

zolder

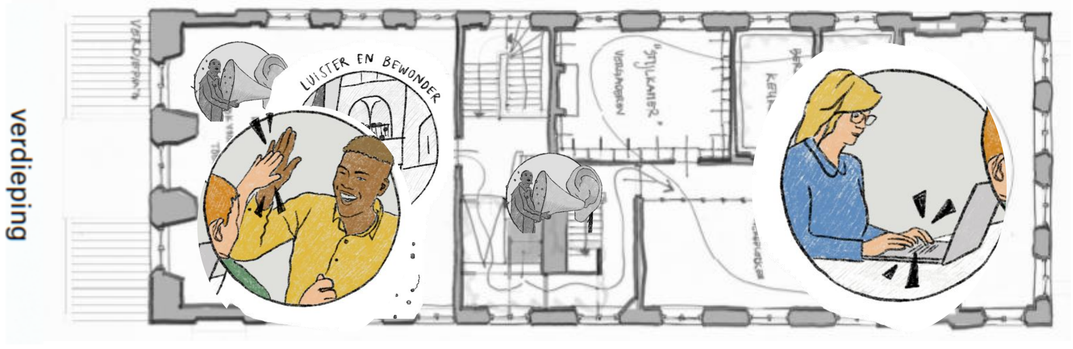

verdieping

ONTMOETEN

- De horeca past naadloos in het concept. Bezoekers zitten bijvoorbeeld aan lange tafels zodat gesprekken ontstaan en ontmoetingen kunnen plaatsvinden.
- In het gebouw kunnen publieke activiteiten plaatsvinden die allemaal uitingen zijn van eigenzinnig samenleven in de stad. Denk daarbij aan een debat of poetry slam.
- In de afgesloten werkruimtes gaat het ook om ontmoeten. Hier wordt ruimte gemaakt voor organisaties en/of bedrijven die iets terugdoen voor de stad en zo uiting geven aan eigenzinnig samenleven. Zo passen ook de werkruimtes binnen het concept.

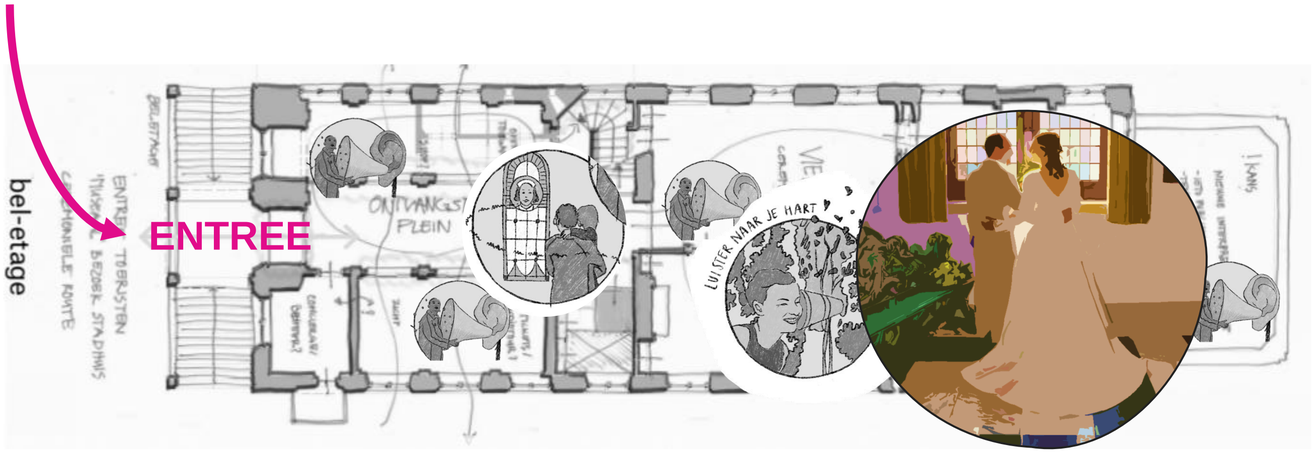

bel-etage

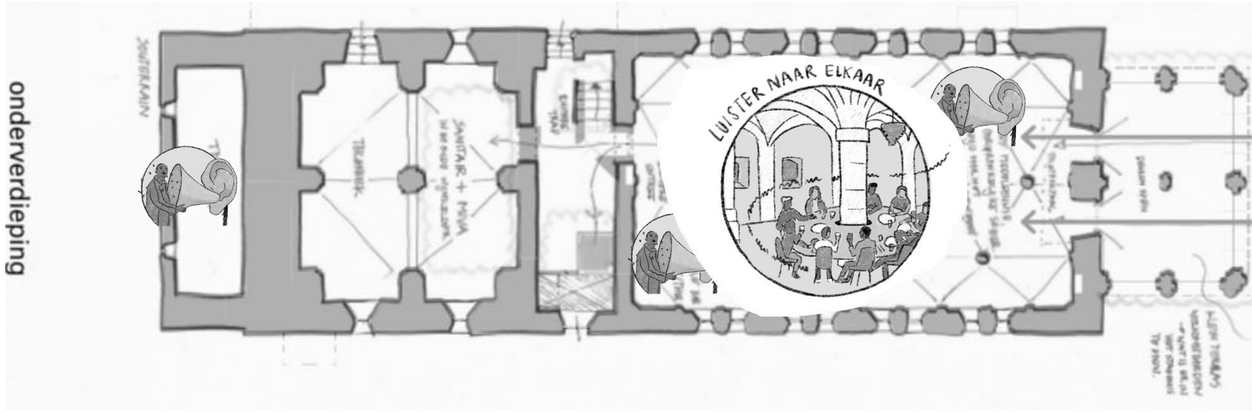

onderverdieping

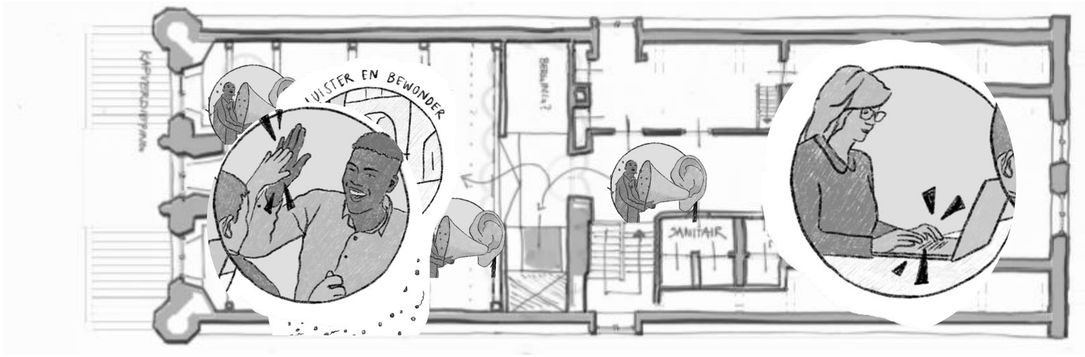

zolder

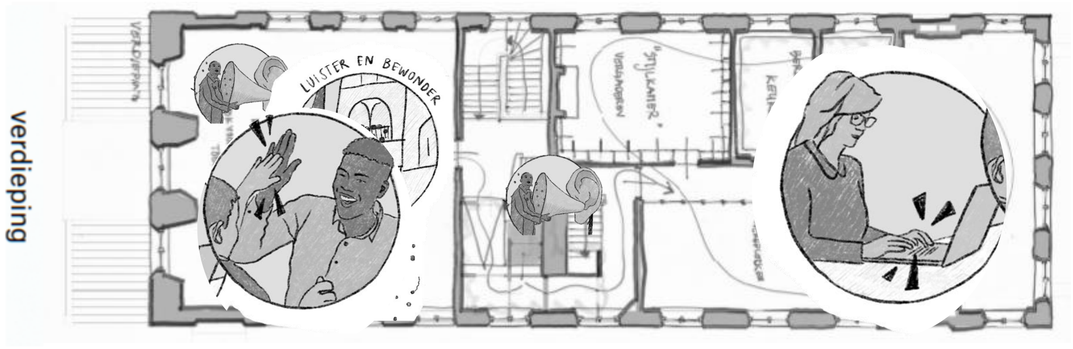

verdieping

VIEREN

- Natuurlijk kan er nog altijd getrouwd worden in het stadhuis in de prachtige trouwzaal, inclusief balkonscene.
- De overige ruimtes zijn ook in te zetten als feest- of ontvangstruimte.

Mogelijke eigenzinnige verhalen

Eigenzinnig verhaal 1

Milde rechtspraak in Gouda (15e-16e eeuw)

In de 15e en 16e eeuw was er regelmatig onrust in Gouda. De schout, baljuw en het gerecht lieten hier en daar hun tanden zien, maar over het algemeen waren hun vonnissen vrij mild. De overgrote meerderheid van de rechtszaken monde uit in een geldboete. Hierbij werd rekening gehouden met de financiële situatie van de overtreder. Zo probeerde de stedelijke overheid de Gouwenaars die over de schreef gingen beschaving bij te brengen.

Eigenzinnig: Gouda was geen stad vol lieverdjes, toch werden misdrijven in deze periode relatief mild gestraft en werd er rekening gehouden met verzachtende omstandigheden.

Kanttekening: eigenzinnig, maar niet geheel uniek.

Bron: Tidinge van die Goude, jaargang 37 - mei 2019. ‘Misdaad en straf in middeleeuws Gouda’. Bladzijden 68-78.

Het stadhuis waar recht werd gesproken

Eigenzinnig verhaal 2

Milde rechtspraak in Gouda, 1561

Jasper de Meij Cornelisz. Quack wordt in 1561 veroordeeld voor “eenige diefverije”. De schepenen kiezen echter barmhartigheid boven strengheid vanwege de jonge leeftijd van de dader. Jasper moest voor de rechtbank en voor god om vergiffenis bidden. De jongeman, klokkenmaker van beroep, moet daarnaast een half jaar werken voor een slotenmaker.

Eigenzinnig: vanwege de jonge leeftijd van de overtreder wordt er gekozen voor een milde straf.

Kanttekening: niet uniek voor het gerecht van Gouda.

Bron: Transcriptie Crimineel Vonnisboek Gouda 1559 – 1609. Bladzijde 8. Streekarchief Midden-Holland.

Eigenzinnig verhaal 3

De politieke situatie in Gouda tijdens de opstand, 1572

De 80-jarige opstand doet Gouda aan. Op 21 juni 1572 eist geuzenleider Van Swieten dat de Goudse regenten en de schutterij een eed van trouw afleggen aan het stadhouderlijke gezag van prins Willem van Oranje. Ze stemmen in, maar niet zonder zelf een aantal eisen te stellen. Ze eisen dat de oude stedelijke privileges onaangetast blijven. Ook mag er niemand worden lastig gevallen of vervolgd vanwege zijn of haar geloof.

Eigenzinnig: juist in tijden van opstand hebben de regenten en de schutterij eisen.

Bron: P.H.A.M. Abels, ´Duizend jaar Gouda: een stadsgeschiedenis – Voor vrijheid en tegen Oranje´ bladzijde 308-342. https://www.diegoude.nl/wp-content/uploads/2016/03/Duizend-Jaar-Gouda-Politiek-09.pdf (uitgave van Die Goude)

Geuzenleider Van Swieten

Eigenzinnig verhaal 4

Religieuze eigenwijsheid tijdens de opstand

In 1573 wordt de katholieke eredienst verboden door de Staten van Holland. De roomsgezinde gemeenschap in Gouda laat zich echter niet van misviering afhouden: men zet hun diensten juist weer voort, zij het buiten de kerk.

Eigenzinnig: juist wanneer de eredienst verboden wordt, pakt men in Gouda de misviering weer op.

Daarnaast is het eigenzinnig dat het katholieke gebrandschilderde glas in de Sint Janskerk niet is vernietigd door de Calvinisten.

Bron: K. Goudriaan, ‘Gouda – deel 1: Gouda in de middeleeuwen’. Bladzijden 13-27.

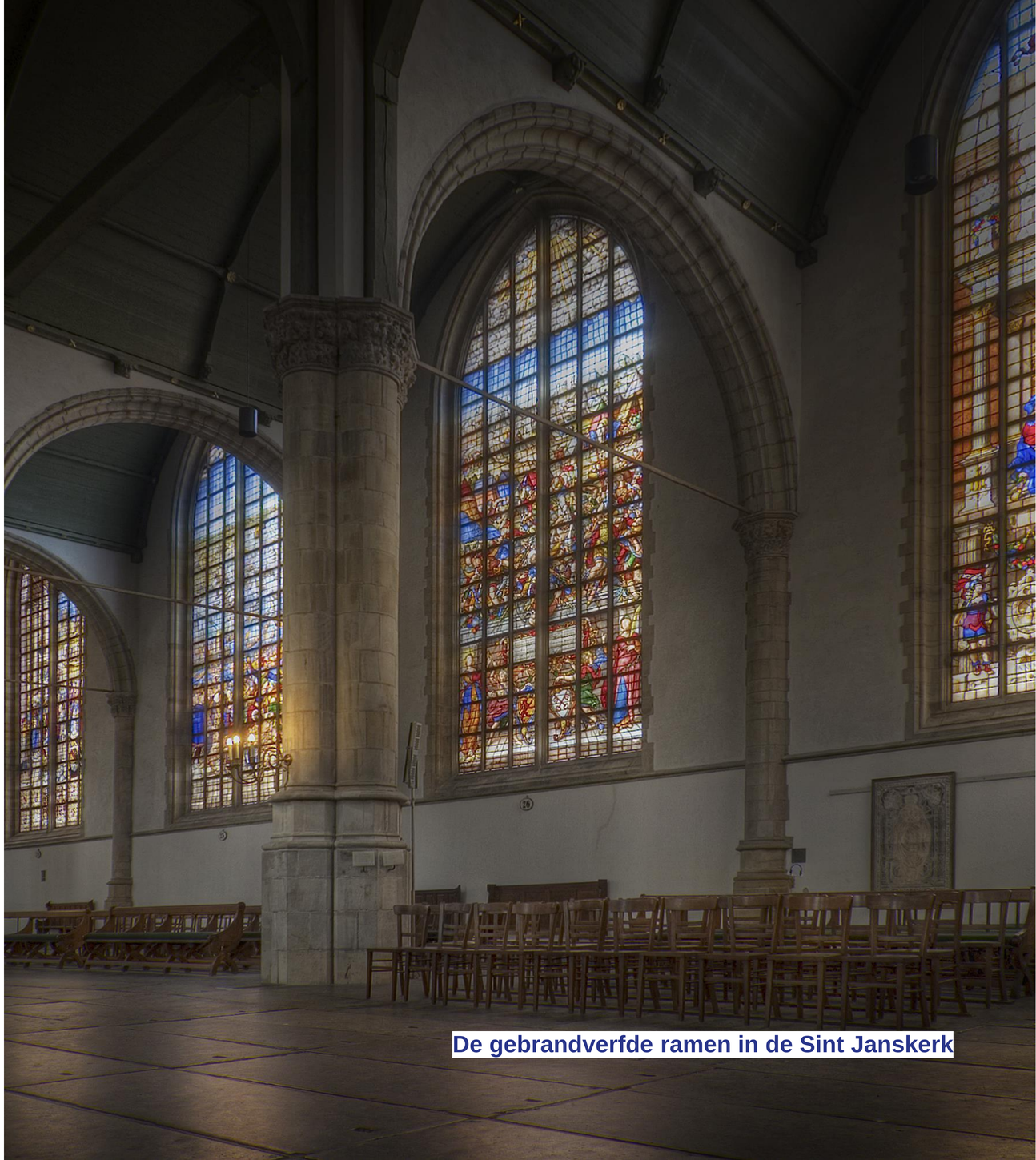

De gebrandverfde ramen in de Sint Janskerk

Eigenzinnig verhaal 5

Milde rechtspraak in Gouda, 1601:

Op 18 januari 1601 wordt de veertienjarige Claes Janszoon van Gendt veroordeeld in het stadhuis te Gouda. Hij heeft een vrouw op grove wijze ontdaan van haar zilveren *slotelrijem* (sleutelriem?). Vanwege zijn jonge leeftijd waren de schepenen echter meer “genegen naar barmhartigheid dan naar strengheid van justitie”. Ze verbannen Claes Jansz. 3 jaar lang uit de stad Gouda. Het vonnis is ook pragmatisch: enerzijds vergelding voor een misdrijf, anderzijds een manier voor de schepenen om onruststokers de stad uit te werken. Zo kon men in Gouda blijven samenleven.

Eigenzinnig: vanwege de jonge leeftijd van de overtreder wordt er gekozen voor een milde straf.

Kanttekening: niet uniek voor het gerecht van Gouda.

Bron: Transcriptie Crimineel Vonnisboek Gouda 1559 – 1609. Bladzijde 133. Streekarchief Midden-Holland.

Eigenzinnig verhaal 6

Boeren en burgers in opstand (1672)

Engeland en Frankrijk verklaren in 1672 de oorlog aan de Republiek. Als reactie wordt opdracht gegeven om de polders rondom Gouda met water uit de Hollandse IJssel te inunderen. Huislieden en boeren uit de omgeving van Gouda zijn het hier niet mee eens. Ze forceren de Dijkpoort en marcheren naar het stadhuis waar ze een deel van de huisraad plunderen. De schutterij wordt ingezet om erger te voorkomen. Ook dit is bijzonder: in de meeste steden schaart de schutterij zich juist achter opstandige burgers.

Eigenzinnig: het feit dat boeren en burgers in opstand komen tegen het besluit van de regenten om de polders rondom Gouda te inunderen. Ook het feit dat de schutterij de opstandige burgers niet steunt, zoals in vele andere steden wel het geval was, is eigenzinnig.

Bron: Tidinge van die Goude, jaargang 37 - november 2019. ‘Onrust aan de Gouwe in 1672’. Bladzijden 136-146

De Dijkpoort te Gouda

Eigenzinnig verhaal 7

De Patriottentijd (1780-1787)

Eind 18de eeuw wint de patriottenbeweging, vechtend voor de rechten van de burger, zelfs onder regenten aan populariteit. Begin 1787 vinden er democratische hervormingen plaats in Utrecht, Rotterdam en Amsterdam. Gematigde regenten in andere steden komen echter weer terug op hun patriottistische standpunten.

Wilhelmina van Pruisen, de vrouw van Willem V, reist af naar Den Haag, Een patriottistisch korps uit Gouda met onder hen de kapitein Martinus Verzijl, houdt Wilhelmina en haar gezellen tegen.

Eigenzinnig: de Goudse patriotten hebben geen boodschap aan de status van Wilhelmina van Pruisen: ze weigeren haar doorgang.

Bron: Tidinge van die Goude, jaargang 24. Januari 2006. ‘Oranje boven, de keezen in de goot’: Oproer in Gouda in september 1787, bladzijden 9-18.

De aanhouding van Wilhelmina

Eigenzinnig verhaal 8

Anna van Hensbeek (1750-1808)

Anna van Hensbeek was een geboren Goudse en sinds 1794 werkzaam als vroedvrouw in de stad. Na twee jaar raakt zij in conflict met het stadsbestuur en het College de Vroedkunde. Ze weigert ongehuwde moeders te vragen naar wie de vader is, iets wat verplicht is zodat kosten voor levensonderhoud op de vader verhaald kunnen worden. De boete die zij hiervoor krijgt weigert ze te betalen en zij mag niet meer als vroedvrouw werken in Gouda. Daarop besluit ze om buiten de stadsmuren verder te gaan met haar werk.

Eigenzinnig: (zelfs een tikkeltje eigenwijs) Van Hensbeek trok zich weinig aan van het stadsbestuur en zette haar werkzaamheden ondanks het verbod gewoon voort.

Bron: Ariadne Schmidt, 'Hensbeek, Anna van (1750-1808). http://resources.huygens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/Hensbeek

Het uithangbord van Anna van Hensbeek

Eigenzinnig verhaal 9

Leo Klisser (1936-1944)

De Tweede Wereldoorlog heeft veel slachtoffers geëist, zo ook in Gouda. Goudse gezinnen probeerde de Joodse inwoners op te vangen en te beschermen tegen deportatie. Zo kwam het joodse jongetje Leo Klisser in augustus 1942 terecht in Gouda. Met gevaar voor eigen leven nam de familie Berg-Huizer hem in huis, waar hij een jaar in relatieve rust doorbracht. Toch werd hij in 1943 opgepakt. Hij stierf in kamp Westerbork op 11 februari 1944.

Eigenzinnig: met gevaar voor eigen leven namen Goudse families Joodse onderduikers in huis om hen te beschermen tegen de nazi's.

Kanttekening: niet uniek voor Gouda.

Bron: S. Citroen, 'Hier woonden - Leo Klisser'. Bladzijden 20-29.

De kleine Leo Klisser

Touched
by Studio Louter